

Случај судије Владимира Вучинића је слика нашег судства а његов исход биће порука за грађане, а првенствено за судије – да ли је право и дужност судија да буду независне и узорне реално стање у демократској држави која тежи владавини права или само опасна парола коју не треба схватати за озбиљно.

О чему се овде у ствари ради?

ЧИЊЕНИЦЕ:

Судија Вучинић суди у предмету тзв. највећег српског тајкуна коме је одредио јемство од 12 милиона евра и дозволио му једном да оде у иностранство, одакле се окривљени, без икаквих проблема, вратио.

Шта је засметало његовом председнику, а и неким политичарима и њима послушним медијима? Засметало им је што је судија Вучинић одлуку донео сам, како закон и прописује, што никога другога, како и треба, није ни обавестио ни питао за дозволу да донесе такву одлуку.

Почело је противправним захтевом да се опозове одлука од 5. децембра 2013 о враћању пасоша окривљеном, која је већ била отпослата из суда, наставило се претњама председника суда о смени које су суштински и остварене – одређивањем другог председника одељења за организовани криминал, као и разноразним унутарсудским непријатностима (исељењем из кабинета судије Вучинића за време док се он налазио на годишњем одмору, одузимањем сарадника, праћењем контаката које судија Вучинић остварује, и сл.).

Судија Вучинић је искористио своје уставно и законско право и изјавио три правна лека:

- приговор против годишњег распореда, затим, први пут у историји нашег правосуђа -
- притужбу Високом савету судства против председника суда због притиска који председник суда на њега врши. Високи савет судства је његову притужбу одбио (16.01.2014) не пружајући му одговарајућу заштиту, супротно својој уставној обавези да буде независан како би био у стању да гарантује независност судија и судова. Да вас подсетим, у вези са овим постоји негативна констатација из Извештаја ЕК о напретку Србије за 2014. Против ове одлуке Савета изјавио је и
- уставну жалбу (14.02.2014) о којој, нажалост, али не и неочекивано, Уставни суд још није одлучио.

Синхронизовано су се у медијима појавили написи о околностима које су могла бити дошапнуте новинарима само из суда, као и бљутаве инсинуације о судији Вучинићу на које је он указао у свом изјашњењу.

На такве написе председник суда није реаговао, упркос својој законској обавези из члана 52. Закона о уређењу судова (у даљем тексту: ЗоУС) да се стара о одржавању независности судија и угледу суда.

Зато је судија Вучинић одговорио на питања јавности, дајући објективну, правовремену и тачну информацију и разјашњење. Судија Вучинић је имао дужност да овако поступи. Та дужност је била и законска (члан 3. Закона о судијама, у даљем тексту: ЗоС) - да у свакој прилици одржава поверење у своју независност и непристрасност и да се у свакој прилици придржава Етичког кодекса, и етичка - да брани независност од политичких притисака, интервенција и утицаја у свакој прилици (1.1.) и у свакој прилици одржава и јача поверење јавности и странака у поступку у своју и непристрасност суда (2.2.). Подвлачим, судија Вучинић био је уздржан у комуникацији са медијима, у складу са Препоруком (2010)12 Комитета министара Савета Европе, дао је информације о процедури, а не о садржини и ничим није угрозио поступак.

У шест наврата од средине децембра 2013 до краја априла 2014 одговорио је на питања новинара дајући информацију и разјашњење, а не коментар. Иако дисциплински тужилац свих ових шест изјава – информација квалификује као „коментаре“ дате „средствима јавног информисања на начин супротан закону и Судском пословнику“ и повезује их са поменутиим предметом (К-По1. 57/13) две изјаве (од 29.12.2013 и 20.02.2014) ни на који начин се не односе на тај предмет (информација о подношењу приговора на годишњи распоред и о подношењу уставне жалбе).

Дисциплински тужилац је навео да у осталим изјавама које се судији Вучинићу стављају на терет судија Вучинић је навео да:

- „се строго придржавао закона и процедуре када је одлучио да Милораду Мишковићу, власнику Делта холдинга, привремено врати пасош ради путовања у Лондон“ (Политика, 13.12.2013)
- „није одређена, продужена или укинута било каква мера, што би био разлог да се затражи мишљење специјалног тужиоца“ и да „мишљење тужиоца није било потребно у оваквој ситуацији“ (Политика, 13.12.2013)
- „ни додатна информација није била довољна за позитивну одлуку да се окривљеном Милораду Мишковићу врати пасош и одобри пут 8.-14. априла у Рим“ (Блиц, 04.04.2014)
- „Мишковићев захтев је одбијен“ (Информер, 04.04.2014)
- „тачно је да сам као председник већа одбио захтев да укинем забрану и трајно вратим пасош првооптуженом. Ту меру сам продужио за још три месеца “ (Информер, 22.04.2014).

То је наводни дисциплински прекршај судије Вучинића под називом „давање коментара о судским одлукама, поступцима или предметима на начин супротан закону и Судском пословнику“.

И не само то. Дисциплински тужилац овај прекршај квалификује као тежак јер је наведеним поступцима судије Вучинића, наводно, дошло „до озбиљног поремећаја у вршењу судске власти или обављању радних задатака у суду или до тешког нарушавања угледа и поверења јавности у судство“.

Тако дакле дисциплински тужилац квалификује наведене поступке судије Вучинића за које судији Вучинићу следује разрешење.

ПРАВО:

Ниједним законом није регулисан однос судова и јавности. Закон о судијама само прописује да је дисциплински прекршај давање коментара о судским одлукама, поступцима или предметима у средствима јавног информисања на начин супротан закону и Судском пословнику (члан 90.)

Дисциплински тужилац своје „оптужење“ заснива, у ствари, на подзаконском акту – Судском пословнику, који прописује:

- да су, „у циљу обезбеђивања објективног, правовременог и тачног обавештавања јавности о раду суда и судским поступцима, председник суда, судије и судско особље дужни да обезбеде потребне услове, као и одговарајући приступ медијима у погледу актуелних информација и поступака који се воде у суду, водећи рачуна о интересима поступка, приватности, као и безбедности учесника у поступку (члан 57.)
- „Обавештења за медије о раду суда и појединим предметима даје председник, лице задужено за информисање јавности или посебна служба за информисање“ (члан 58. став 1.).

Задужење одређених лица да објективно, правовремено и тачног обавештавају јавност из члана 58. Судског пословника установљено је, не као право лица за то задужених, већ као њихова обавеза. Као минимум који се установљава у циљу обезбеђивања објективног, правовременог и тачног обавештавања јавности.

Ни Судски пословник (члан 58.) ни ЗоС (чл.90.) не забрањују судијама да, на начин којим се не нарушава углед суда и водећи рачуна о интересима поступка, приватности, као и безбедности учесника у поступку, дају информације јавности.

Иако је правно и реално немогуће у демократском друштву тумачење дисциплинског тужиоца да Судски пословник забрањује било ком другом до председнику и лицу које он одреди да даје обавештења за јавност, све и када би се прихватило, то би значило да дисциплински тужилац примењује логику да је подзаконски акт старији од Устава и да је забрањено све што није изричито прописано као дозвољено. Прихватање овако наопаког тумачења и логике дисциплинског тужиоца ипак би било сувише. Сувише за Србију XXI века чији Устав прописује управо супротно.

Устав Републике Србије дефинише:

- Републику Србију као државу засновану на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима (члан 1.);
- Владавину права као основна претпоставку Устава која почива на неутуђивим људским правима и остварује се, између осталог и уставним јемствима људских и мањинских права, поделом власти, независном судском влашћу и повиновањем власти Уставу и закону;
- судску власт као независну грану власти (члан 4. став 3.) и
- одређује да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују (члан 16. став 2.).

Право грађана на правично суђење, које је гарантовано чланом 32. Устава, у себи садржи основну претпоставку да судија који одлучује о праву грађанина буде независан и непристрасан. А то значи, између осталог, да не сме бити подвргаван оваквом безразложном поступку. Исто тако, Устав јемчи и слободу медија (члан 50.), као и слободу мишљења и изражавања (члан 46.) и прописује да се слобода изражавања може законом (наглашавам: у складу са ЗАКОНОМ) ограничити, ако је то неопходно ради заштите права и угледа других, чувања ауторитета и непристрасности суда и заштите јавног здравља, морала демократског друштва и националне безбедности Републике Србије. Устав гарантује (члан 51.) свакоме и право да истинито, потпуно и благовремено буде обавештаван о питањима од јавног значаја, и установљава дужност средстава јавног обавештавања да то право поштују, као и право на приступ подацима који су у поседу државних органа и организација којима су поверена јавна овлашћења, у складу са законом (и опет: само у складу са законом, не и подзаконским актом).

У погледу међународних докумената:

Основна начела Уједињених нација о независности судства, уз услов да судије очувају достојанство њихове професије и непристрасност и независност судства, гарантују судији слободу изражавања у складу са Универзалном декларацијом УН (члан 8.).

Европска повеља о статусу судија (1.2.) предвиђа да се основна начела о статусу судија прописују нормама највишег степена, не нижим од закона.

Магна карта судија прописује да је судска власт једна од три гране власти у свакој демократској држави, чији је задатак је да гарантује постојање владавине права (члан 1.); да су држава и сваки судија одговорни за унапређење и заштиту независности судства (члан 3.), да правда мора да буде транспарентна, а информације о раду правосудног система морају да се објављују (члан 14.).

Препорука Комитета министара државама чланицама СЕ Рец.Ц.М. (2010)12 прописује обавезу судија да поступају независно и непристрасно у свим предметима, водећи рачуна да се свим странама обезбеди правично суђење и, по потреби, објашњавајући процедурална питања. Потребно је да судије поступају и да се види да судије поступају без икаквог непримереног спољњег утицаја на судски поступак (члан 60.).

Све наведено спада у корпус људских права зајемчених Уставом и општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима. Зато се људска права примењују непосредно на основу самог Устава (члан 18. став 1.). Устав прописује да се законом (САМО ЗАКОНОМ, а не и подзаконским актом што Судски пословник јесте) може прописати начин остваривања ових права (члан 18. став 2. и 3.), и то само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе. При томе, закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права, и мора да води рачуна да се одредбе о људским и мањинским правима тумаче у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење (члан 18. Устава, члан 30. Универзалне декларације и члан 17. Европске конвенције, поред осталог).

Људска права зајемчена Уставом, дакле, непосредно се примењују, могу бити ограничена само законом, и то само ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих ограничење Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права, с тим што се достигнути ниво људских права не може смањивати (члан 20. Устава), при чему су сви државни органи, а нарочито судови, дужни да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права.

Стога свакоме у демократском друштву владавине права мора бити аксиом да су уставне гаранције људских права прокламоване, а начин њиховог тумачења прописан у циљу успостављања, јачања и очувања демократских вредности, да се људска права могу ограничити само изузетно, у складу са Уставом и то само на основу закона, те да је у демократском друштву дозвољено све што није изричито забрањено.

Подсећам вас колеге судије, дисциплински тужиоче, чланови и председнице Дисциплинске комисије, на чланак Судијама Србије, који је Живорад Стојковић написао септембра 1972 поводом процеса професору Михаилу Ђурићу, који је био осуђен за деликт мишљења, али и недавно рехабилитован: ... Није смело, већ је само стидно бојати се моћи која постаје неозбиљна кад настоји да свој ауторитет постигне апсурдностима, све очигледнијим друштву. ... Ко зна шта и вас чека, судије. Кад то само буде требало, зар вам се не може десити да једино ви испаднете криви што сте сувише ревносни; да се утврди како сте много грешили, јер сте били дословни, да је био низак ниво правосуђа. Што се вама обраћамо, то, дакле, није незнање правог места, већ неприхватање да су устав и закони приче за другог, а не слово које једино важи за вас."

Да парафразирам још и ову реченицу: "Ваша пресуда" може бити пресудна не само за прилике у којима живимо, већ и за оне који нас тек чекају.

Случај судије Вучинића је гранична тачка српског правосуђа и лакмус текст за закључак да ли је држава Србија само по слову устава, или заиста, демократска државе која прокламује поделу власти, независност судске власти и владавину права.